

Małgorzata Krakowiak
Uniwersytet Łódzki

Edukowanie do dojrzałości rodzicielskiej w przekazie dodatku „Edukacja Rodzinna” do miesięcznika „Rodzina i Szkoła” w latach 1982-1989

Artykuł prezentuje działania edukacyjno-wychowawcze podejmowane na łamach czasopisma „Rodzina i Szkoła” skierowanego do rodziców i pedagogów. Jednym z ważniejszych było publikowanie w latach 1982-1989 dodatku „Edukacja Rodzinna”, w którym prezentowano zagadnienia związane z życiem rodzinnym i macierzyństwem.

Zamieszczone treści były wsparciem i pomocą dla rodziców i pedagogów, którzy przygotowywali młode pokolenie Polaków do życia rodzinnego. Stanowiły one inspirację do prowadzenia zajęć i rozmów na trudne, często kłopotliwe tematy. W artykułach rozważano zagadnienia związane z przygotowaniem młodzieży do zawarcia związku małżeńskiego, pełnieniem roli ojca i matki, rozumieniem własnych potrzeb seksualnych. W „Edukacji Rodzinnej” zwracano uwagę na postawy, które ukazywano, jako źródło szans i zagrożeń w osiąganiu dojrzałości młodych ludzi w związkach małżeńskich i relacjach rodzinnych.

Słowa kluczowe: czasopiśmiennictwo XX wieku, periodyk „Rodzina i Szkoła”, dojrzałość rodzicielska, przygotowanie do małżeństwa

„Wasz miesięcznik wnosi istotny wkład w przygotowanie młodzieży do życia rodzinnego i małżeńskiego, w propagowanie idei świadomego macierzyństwa i ojcostwa” (Witczak, 1989, s. 12)¹. W takich słowach współpracownicy „Rodziny i Szkoły” wyrażali gratulacje i podziękowania za 40-letnią działalność czasopisma. W jego jubileuszowym wydaniu mocno podkreślano działania podejmowane przez periodyk, które wywierały duży wpływ na kształtowanie życia rodzinnego, edukację wielu pokoleń oraz jego społeczną przydatność („Rodzina i Szkoła”, 1989, s. 2-3)².

---

¹ W imieniu Zarządu Głównego Towarzystwa Rozwoju Rodziny list gratulacyjny przesłał Sekretarz Generalny ZG TRR – Jerzy Witczak; „Edukacja Rodzinna” nie została wyodrębniona w zbiorach jako samodzielne czasopismo, dlatego w przypisach funkcjonować będzie nazwa dodatku, a nie tytuł czasopisma, które miało oddzielną paginację. Do jego numeracji używano cyfr rzymskich.

² W 40. rocznicę wydania pierwszego numeru czasopisma gratulacje przesłali również Romuald Surowiec w imieniu Wydawnictwa Współczesnego oraz Zarząd Główny Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej.

Miesięcznik „Rodzina i Szkoła” na polskim rynku wydawniczym ukazywał się od 1949 roku. Przez 40 lat istnienia czasopismo przeszło wiele zmian: od tytułu, edytora, wydawnictwa po redaktorów naczelnych³. Niezmiennie przez wszystkie lata publikowane artykuły kierowano do szeroko rozumianego środowiska wychowawczego, ze szczególnym uwzględnieniem rodziców i wychowawców. Periodyk zajmował istotną pozycję wśród czasopism pedagogicznych wydawanych w czasach PRL-u. Jerzy Jarowiecki „Rodzinę i Szkołę”, obok „Twojego Dziecka” i „Problemów Rodziny”, sklasyfikował do grupy czasopism specjalistyczno-pedagogicznych wydawanych w omawianym czasie (1985-1986, s. 91-110)⁴. Periodyki te były ważnym źródłem wiedzy dla pokolenia żyjącego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Świadczy o tym fakt, iż miesięcznik „Rodzina i Szkoła” został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej⁵. Co więcej, ukazywał się w wysokim nakładzie, co wskazywało na dużą liczbę odbiorców⁶. Początkowo edytorem miesięcznika było Ministerstwo Oświaty. Na jego łamach prezentowano treści informacyjno-poradnikowe wspierające rodziców, autorzy poszczególnych tekstów dzielili się własnymi doświadczeniami, zamieszczano fragmenty prac psychologicznych i pedagogicznych. Tematyka publikacji dotyczyła głównie oświaty i szkoły, nie stroniono od kwestii dotyczących wychowania. Treści poszerzały wiedzę czytelników poprzez prezentację sylwetek znanych pedagogów i opracowania fragmentów zagranicznych czasopism w polskim tłumaczeniu. Ponadto redakcja zamieszczała recenzje filmów, książek, organizowała konkursy, prowadziła kącik z listami czytelników. Znaczna część numerów zawierała materiały prasowe o zabarwieniu politycznym. Na łamach „Rodziny i Szkoły” publikowano wiele wypowiedzi ówczesnych przedstawicieli partyjnych, którzy w swych artykułach prezentowali idee szkoły i wychowania z punktu widzenia obowiązującej ideologii. Kiedy w 1974 roku edytorem „Rodziny i Szkoły” zostało Towarzystwo Krzewienia Kultury Świeckiej zauważalnie zmienił się profil periodyku. Choć w czasopiśmie pozostały publikacje związane z kwestiami oświatowo-wychowawczymi, więcej uwagi poświęcano sprawom rodziny i jej problemom. Ponadto zamieszczano artykuły dotyczące dojrzałości płciowej młodzieży oraz materiały koncentrujące się na problematyce wchodzenia w dorosłe życie. Na łamach

³ Przez pierwsze 10 lat istnienia czasopismo ukazywało się jako miesięcznik dla rodziców i komitetów rodzicielskich pod nazwą „Szkoła i Dom”. W omawianym czasie najdłużej redaktorkami miesięcznika były Zofia Dąbrowska-Caban i Kazimiera Tyborowska.

⁴ Jerzy Jarowiecki przeprowadził klasyfikację czasopism pedagogicznych na podstawie kryterium zawartości treściowej, poruszanej problematyki oraz kategorii czytelników i odbiorców.

⁵ Odznaczenie to wprowadzono ustawą z dnia 27 kwietnia 1956 roku o prawach i obowiązkach nauczycieli, która przewidywała, że medal ten nadawany będzie: „w uznaniu roli nauczyciela w dziale socjalistycznego wychowania i nauczania (...) osobom zasłużonym dla oświaty i wychowania, w szczególności za działalność w zakresie piśmiennictwa, nauk pedagogicznych, programów, podręczników i pomocy naukowych” (Dz.U. 1956 nr 12 poz. 63, art. 31 ust. 2).

⁶ Nakład czasopisma „Rodzina i Szkoła” w latach 1982-1985 wynosił 70 000 egzemplarzy (w 1983 roku dochodził do 75 000), w roku 1986 kształtował się na poziomie 65 000-55 000 sztuk, w 1987 roku wynosił 53 000, a rok później – 52 000. W ostatnim roku funkcjonowania miesięcznika nakład kształtował się pomiędzy 47 170 a 37 720 egzemplarzy. Dla porównania czasopismo „Problemy Rodziny”, dwumiesięcznik wydawany w tym samym okresie o zbliżonej tematyce, utrzymywał znacznie niższy nakład. W 1982 roku liczył 3487 sztuk, w 1984 roku ukazywał się w największym nakładzie 3974 sztuk, powracając w 1989 roku do 3474 egzemplarzy. Stały nakład, najwyższy spośród omawianych, miał miesięcznik „Twoje Dziecko” poświęcony zdrowiu i wychowaniu potomstwa, w omawianym okresie wydawano 250 000 egzemplarzy.

czasopisma publikowano treści, które otwarcie mówiły o wychowaniu seksualnym młodzieży, znacznie więcej uwagi poświęcano sekretom edukacji intymnej, sprawom małżeństwa czy kwestiom macierzyństwa.

Do popularyzacji zagadnień związanych z przygotowaniem do życia w rodzinie i edukowaniem do dojrzałych postaw rodzicielskich przyczynił się dodatek publikowany cyklicznie w „Rodzinie i Szkole” pod nazwą „Edukacja Rodzinna”. Pierwszy jego numer ukazał się w styczniu 1982 roku i był dołączany w kolejnych siedmiu latach do większości numerów tego pisma. Do wyjątków należał rok 1984, kiedy to, nie podając powodów, zaniechano wydania wkładki. Stałym redaktorem dodatku była Zofia Dąbrowska-Caban, ówczesna redaktor naczelna miesięcznika. W każdym numerze przygotowywano dla czytelników zestaw ciekawych materiałów. Z zamieszczonych tekstów korzystali głównie rodzice i nauczyciele. W zależności od numeru układ dodatku zmieniał się. Niekiedy jeden temat dogłębnie przeanalizowany z fotografiami i schematami zajmował wszystkie cztery strony, innym razem na tej samej powierzchni redakcja zamieszczała do ośmiu krótkich tekstów. W całym okresie ukazywania się „Edukacji Rodzinnej”, tj. w latach 1982-1989 opublikowano ponad 70 numerów dodatku. Każdy stanowił istotną pomoc w zakresie edukowania i wychowania młodego pokolenia. Zamieszczane treści były szczególnie pomocne dla rodziców i pedagogów, którzy przygotowywali młodzież do życia rodzinnego.

Pismo „Edukacja Rodzinna” było sprzymierzeńcem szkoły i domu rodzinnego, publikowano na jego łamach liczne materiały kierowane do tych dwóch środowisk. Część z nich miała istotne znaczenie dla ówczesnych nauczycieli, ponieważ wprowadzono wówczas do szkół przedmiot o nazwie „Przysposobienie do życia w rodzinie socjalistycznej”, który przewidywał zapoznanie uczniów z podstawowymi problemami natury psychologicznej, seksualnej i pedagogicznej ułatwiającymi właściwe przygotowanie do pełnienia ról macierzyńskich i rodzicielskich⁷. Jak wyjaśniała „Rodzina i Szkoła” w swym dodatku, w latach 80. przedmiot ten stał się obowiązkowy w szkole ponadpodstawowej w wymiarze jednej godziny co dwa tygodnie i realizowany był przez wychowawcę klasy w ramach godzin wychowawczych. Na zajęciach prowadzonych w szkole uczniowie omawiali treści związane z życiem erotycznym człowieka, przede wszystkim te, które dotyczyły identyfikacji płciowej, fizjologii rozrodu oraz planowania rodziny (Bykowska-Pietrzykowska, 1989a, s. IV). W miesięczniku informowano o przeprowadzanych badaniach wśród uczestników zajęć „Przysposobienia do życia w rodzinie socjalistycznej”, wskazujących jednoznacznie, iż młodzież uważała te zajęcia za interesujące i niezbędne w edukacji szkolnej. Z czasem Instytut Programów Szkolnych wypracował pełny program dla PDŻWR (Bondyra, 1986, s. I, IV)⁸. Kilkuletnim działaniom podejmowanym wokół: programu, przedmiotu, podręcznika przyświecała ważna idea, na którą zwróciła uwagę Helena Bondyra – Starszy Wizytator w Ministerstwie Oświaty i Wychowania, pisząc: „Wszystko to bowiem służy jednemu celowi nadrzędnemu: jak najlepszemu przygotowaniu młodych ludzi do świadomego i w pełni odpowiedzialnego współżycia w małżeń-

⁷ Program „Przysposobienie do życia w rodzinie socjalistycznej” zatwierdzony został przez Ministra Oświaty i Wychowania, jako program eksperymentalny, w dniu 8 czerwca 1973 roku.

⁸ W dniu 6 stycznia 1986 roku zgodnie z decyzją Ministra Oświaty i Wychowania „Przysposobienie do życia w rodzinie” uzyskało status samodzielnego przedmiotu, który obowiązkowo realizowano od roku szkolnego 1986/1987.

stwie i rodzinie, którą sami założył” (tamże, s. IV). Problematyka związana z zajęciami „Przysposobienia do życia w rodzinie” wielokrotnie powracała na łamach „Edukacji Rodzinnej”. Nauczyciele w dodatku znaleźli mogli wiele cennych porad związanych z realizacją przedmiotu, które między innymi dotyczyły odpowiedniego przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć (Bykowska-Pietrzykowska, 1989b, s. II-III) oraz informacji o specjalnych kursach doszkolających w tym zakresie (Bykowska-Pietrzykowska, 1988b, s. I)⁹. Omawiano także zawartość podręcznika, który wykorzystywano do prowadzenia zajęć (Bykowska-Pietrzykowska, 1988a, s. IV)¹⁰. Miał on zarówno wielu zwolenników, jak i przeciwników, którzy uważali, że treści w nim zawarte są zbyt bezpośrednie i wzbudzają wiele kontrowersji, ponieważ omawiają zagadnienia o charakterze intymnym, szczegółowo opisując np. czynności związane z ludzką prokreacją (Skandal..., 1987, s. IV). W dodatku zamieszczano też opracowania, które redakcja rekomendowała nauczycielom, jako pomocne w prowadzeniu zajęć PDŻWR. Dostarczono kilkanaście tekstów, które stanowiły materiały do wykorzystania w realizacji zagadnień dotyczących: rodziny w życiu człowieka (Muszyński, 1983a, s. II; 1983b, s. II; Wieczorkowska-Bednarek, 1983a, s. IV; 1983b, s. II), zjawisk psychospołecznych związanych z okresem dojrzewania (Celmer, 1983a, s. III; 1983b, s. IV; 1983c, s. IV; 1983d, s. IV; 1983e, s. III; 1983f, s. III; Urbański, 1983, s. III) oraz wyboru towarzysza życia (Wieczorkowska-Bednarek, 1983c, s. III).

Publikowane artykuły były pomocą nie tylko dla opiekunów, pedagogów, wychowawców, stanowiły również duże wsparcie dla środowiska rodzinnego. Prezentowane w dodatku treści były podporą dla rodziców i młodych małżeństw w podejmowanych działaniach wychowawczych. Jak głosił jeden z tytułów w „Edukacji Rodzinnej”: „Powiedz mi, jak układa się współżycie małżeńskie Twoich rodziców, a powiem Ci, kim jesteś...”, prezentował środowisko rodzinne, które dużo wcześniej niż szkoła wpływa na wychowanie dzieci (Rostowski, 1987, s. II-III). Poprzez prezentowanie w artykułach wyników badań, w których dowiedziono, że różnego rodzaju dewiacje, mające miejsce w rodzinie, rzutują na dziecko, a poprzez jego zachowanie i postawę można je zaobserwować, podkreślano duże znaczenie domu rodzinnego w wychowaniu młodego pokolenia. W ten sposób uświadamiano rodzicom ogromny wpływ, jaki mają na rozwój swoich dzieci (Muszyński, 1983b, s. II). Autorzy przestrzegali dorosłych czytelników, podkreślając fakt, iż oddziaływanie rodziny dokonuje się niezależnie od tego, czy wykazują oni specjalne starania o wychowanie dzieci, czy też nie. Heliodor Muszyński podkreślał: „Wychowuje każdy dzień, każda sytuacja” (1983a, s. II). Treści artykułów wskazywały na znaczenie przekazywanych codziennie wzorów i postaw, które wpływały na kształtowanie postaw młodych Polaków. Ważniejsze jednak wydaje się, iż „Edukacja Rodzinna” zachęcała rodziców

⁹ Edukowanie nauczycieli prowadzących przedmiot „Przysposobienie do życia w rodzinie” odbywało się w Siedzibie Zarządu Seksuologii. Jak relacjonuje dodatek, w trakcie zajęć dla przyszłych nauczycieli pojawiały się przedmioty, takie jak: „Życie erotyczne człowieka”, „Rozwój jednostki ludzkiej”, „Rodzina w życiu człowieka” oraz „Metodyka przedmiotu”. Ponadto w trakcie kursu omawiano problemy seksualne wieku dojrzewania, dewiacje i patologie seksualne oraz mity seksualne, problematykę antykoncepcji, choroby przenoszone drogą płciową oraz negatywne skutki przerywania ciąży.

¹⁰ W artykule pojawiają się informacje o podręczniku wraz z szczegółowym omówieniem jego rozdziałów. Książka wskazana w tekście to podręcznik autorstwa: Wiesława Sokoluka, Dagmary Andziak, Marii Trawińskiej, *Przysposobienia do życia w rodzinie*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987.

do podejmowania świadomych i zaplanowanych działań wychowawczych. Jak przestrzega jedna z autorek: „Rodzice najczęściej nie zdają sobie sprawy, mając najlepszą wolę przygotowania córki lub syna do procesu dojrzewania, odkładając »tematy drażliwe« do właściwego – według nich – wieku, nie przewidując, że »jutro może być za późno«” (Sokołowska-Rucińska, 1983, s. 11). Publikowane materiały prasowe skłaniały ojców i matki dojrzewających dzieci do szczerych rozmów o: seksie, potrzebach erotycznych, metodach antykoncepcji czy planowaniu rodziny¹¹.

Działania rodziny i szkoły w wychowaniu młodzieży wspierane były przez instytucje do tego specjalnie powołane. Redakcja czasopisma zapoznawała czytelników z możliwościami instytucjonalnego wsparcia, z którego mogli skorzystać w przypadku wątpliwości związanych z planowaniem rodziny. Wiesława Sokołowska-Rucińska, Kierownik Poradni Przedmałżeńskiej i Rodzinnej ZG TRR w Warszawie, przekonywała czytelników: „Istniejące poradnie przedmałżeńskie i rodzinne nastawione są przede wszystkim na niesienie pomocy ludziom dojrzałym, przynajmniej z metrykalnego punktu widzenia” (tamże). Na łamach pisma zachęcano do kontaktu z poradnią przed formalizacją związku, przestrzegano przed pochopnymi, emocjonalnymi decyzjami, które w konsekwencji wpływają na całe ich życie (Towarzystwo..., 1989, s. IV). Instytucjonalne działania ukierunkowane były na pomoc w wielu intymnych sferach życia, młode osoby przygotowywano do życia małżeńskiego, seksualnego i rodzinnego. Wielokrotnie w dodatku czytelnicy otrzymywali dane teleadresowe: Poradni Przedmałżeńskich w największych miastach w Polsce, Poradni Rodzinnych Towarzystwa Rozwoju Rodziny oraz Towarzystwa Świadomego Macierzyństwa (Adresy..., 1982, s. IV; Szałankiewicz, Tobiasiewicz, 1982, s. I, IV; Major, 1985, s. IV; Towarzystwo..., 1989, s. IV).

Na łamach „Edukacji Rodzinnej” pojawiały się liczne artykuły uświadamiające wiele działań, które powinny złożyć się na dojrzałą decyzję o małżeństwie. Podpowiadano opiekunom młodzieży, na jakie kwestie należy zwrócić uwagę młodego pokolenia przed wstąpieniem w związek małżeński. W publikowanych poradach wskazywano na konieczność poznania charakteru drugiego człowieka, wypracowanie wspólnych postaw wobec seksualności, płodności i antykoncepcji (Sobczak, 1982, s. I). Na łamach czasopisma próbowano szukać odpowiedzi na pytania: Jak dokonać trafnego małżeńskiego wyboru? Jak w nim wytrwać? Przekonywano: „Małżeństwo jest połączeniem dwóch osobowości i indywidualności, scaleniem zróżnicowanych charakterów, co wymaga przystosowania się do siebie i ciągłej pracy nad sobą, podjęcia pewnych wyrzeczeń i przezwyciężania własnego egoizmu” (Michałowski, 1985, s. I). Co więcej, zachęcano do podejmowania działań na długo przed założeniem rodziny, wskazywano na testy psychologiczne dla młodych kandydatów do małżeństwa, które określały cechy stanowiące najkorzystniejsze warunki psychologiczne, gwarantujące udany i trwały związek (Czy jesteście..., 1989, s. II). Ponadto sugerowano, że młodzi powinni przejść profilaktykę konfliktów małżeńskich, aby być lepiej przygotowanym do życia rodzinnego i prawidłowego spełniania społecznych ról męża i żony (Karpowicz, 1983, s. I). Przestrzegano, że jest to szczególnie ważne, gdyż po

¹¹ Do artykułów podejmujących wrażliwe tematy należały teksty, m.in.: Juliana Godlewskiego o kształtowaniu postaw i wychowaniu seksualnym (1987, s. III), Zbigniewa Lwa-Starowicza o metodach antykoncepcji (1988, s. HI) i współżyciu seksualnym (1986, s. I, III), Jerzego Witczaka o nagości (1986a, s. III) i planowaniu rodziny (1986b, s. HI).

zawarcia związku małżeńskiego nowożeńcy przybierają nowe postawy wobec siebie związane z pełnieniem ról – męża i żony. Co więcej, podkreślano, że zmieniają się też oczekiwania wobec każdego z partnerów (Dąbrowska-Caban, 1982b, s. III; Czego od męża..., 1989, s. I – IV). Redakcja dodatku wskazywała, że powodzenie małżeństwa zależy od wielu czynników. Podkreślano, że jednym z nich jest dojrzałość życiowa partnerów, dlatego zwracano uwagę na to, jakie dotychczasowe doświadczenia w związkach uczuciowych i relacjach z płcią odmienną posiadają młodzi kandydaci. Wskazywano, że dojrzałość do zawarcia małżeństwa zależy od dwóch czynników. Jerzy Witczak określił je następująco:

Do tych pierwszych trzeba zaliczyć: posiadanie – zwłaszcza przez mężczyznę – zawodu, tj. wykształcenia, ustabilizowanej pozycji społecznej, mieszkania lub przynajmniej jasno określonych perspektyw. Do składników drugiego typu – złożonych, lecz do zawarcia małżeństwa nieodzownych zalicza się dojrzałość psychiczną (psychoseksualną) i społeczną, zwłaszcza zaś w odniesieniu do mężczyzny (Witczak, 1989, s. III).

Treści dodatku przekonywały czytelników, iż o dojrzałości do podjęcia małżeństwa, a więc założenia nowej rodziny nie powinny decydować jedynie elementy widoczne gołym okiem – związane z dojrzałością biologiczną, ale również te, które nabywamy wraz z emocjonalnym rozwojem i społecznym dojrzewaniem. Wiele materiałów drukowanych w „Edukacji Rodzinnej” omawiało szanse i zagrożenia, których będą doświadczać nowożeńcy na swojej nowej drodze życia wraz z odpowiedziami, jak powinni radzić sobie z napotkanymi trudnościami¹².

Działania podejmowane w środowiskach wychowawczych wspieranych przez czasopismo „Rodzina i Szkoła” miały na celu wychowanie młodzieży do podjęcia ról macierzyńskich i rodzicielskich w sposób dojrzały i świadomy. Stąd wiele miejsca poświęcano tematyce związanej z wychowaniem seksualnym, wskazując na potrzeby edukacyjne młodych obywateli w tym zakresie: „75 proc. spośród nich (młodych ludzi) przed 15 rokiem życia pozbawione jest edukacji seksualnej, a po 15 roku życia około 50 proc. (...) obawy seksualne ludzi młodych związane są: z rolą męską, z przejawami seksualności, z akceptacją współpartnera, z inicjacją seksualną, z rolą orgazmu, z ciężką, z AIDS” (Lew-Starowicz, 1989, s. II). Dane statystyczne dotyczące edukacji seksualnej z przełomu lat 80. i 90. XX wieku nie napawały optymizmem. Na łamach „Edukacji Rodzinnej” podkreślano, że tak niski procent podejmowanych działań edukacyjnych w tym zakresie może przynieść wiele niepożądanych konsekwencji. Zbigniew Kazimierz Lew-Starowicz w jednym z artykułów zaliczył do nich: przedwczesną inicjację seksualną, wczesne macierzyństwo, konflikty uczuciowe i seksualne

¹² W dodatku publikowano liczne materiały i opracowania pokazujące czynniki wpływające na powodzenie współżycia małżeńskiego i rodzinnego. W jednym z nich autorki odwołały się do typologii B. Farbera oraz określiły czynniki wpływające na pomyślność w małżeństwie (Paszowska-Rogacz, Poraj, 1989, s. II-III). Na łamach dodatku zamieszczano „recepty na udane małżeństwo”, w artykule przytoczono zestaw cech, które powinny charakteryzować dobrze dobraną parę (Dwie recepty..., 1989, s. IV). Ponadto w periodyku opisywano typowe oczekiwania żon i mężów. Co więcej, przestrzegano przed niespełnionymi oczekiwaniami w związku, które stanowią mogą dla niego zagrożenie (Makowska, 1989, s. II, IV).

(tamże). Publikowane artykuły mocno akcentowały tematy drażliwe, krępujące i często pomijane przez dorosłych w rozmowach z młodym pokoleniem. Wielu autorów podkreślało, że jednym z elementarnych działań w zakresie przygotowania do świadomego rodzicielstwa powinno być nie tylko jego uświadamianie, ale też techniczno-seksualne przygotowanie do sprawnego i bezpiecznego organizowania własnego życia seksualnego (30 lat. . . , 1987, s. IV; Godlewski, 1987, s. III). Co więcej, oprócz teoretycznych zagadnień w periodyku prezentowano praktyczne porady dotyczące życia seksualnego (Trobisch, 1986, s. II-IV). Kwestie edukacji seksualnej nierozzerwalnie łączono z tematem dotyczącym kontroli narodzin i świadomego rodzicielstwa. Poświęcano wiele miejsca kwestiom planowania rodziny, opisywano i prezentowano metody antykoncepcji. Uświadamiano czytelników, iż kwestia kontroli narodzin nie jest jedynie sprawą kobiecą, ponieważ mężczyźni powinni wraz ze swoimi partnerkami wybierać odpowiednią metodę i środki zapobiegania ciąży (Markowska, 1987, s. III; Metoda. . . , 1989, s. II). Publikowane artykuły przestrzegały przed nieplanowaną ciążą. Dla przestrogi w czasopiśmie pojawiały się opisy młodych niedoświadczonych par, które przez niską świadomość seksualną, brak doświadczenia i wiedzy dotyczącej środków antykoncepcyjnych musiały ponieść konsekwencje i stawić czoła wyzwaniom rodzicielskim. Co więcej, przekonywano czytelników, że niewłaściwa i niedostateczna edukacja seksualna w środowisku rodzinnym i szkolnym jest dużym zagrożeniem. Młodzież, która nie jest uświadamiana przez rodziców i nauczycieli, poszukuje innych źródeł wiedzy, najczęściej – jak podkreślano – w środowisku rówieśniczym, a to – jak przestrzegał miesięcznik – jest zgubne, gdyż przekazywane przez kolegów i koleżanki informacje mogą być błędne bądź niepełne.

W „Edukacji Rodzinnej” prezentowano materiały prasowe wprowadzające w tematykę związaną z pełnieniem nowych ról społecznych przez młodych Polaków. Redakcja wiele uwagi poświęcała kwestiom przygotowania młodzieży do podjęcia roli matki i ojca. Podpowiadano opiekunom, na jakie zagadnienia w rozmowach z dziećmi powinni zwracać uwagę. Wskazywano na pojawienie się wraz z rodziną i narodzinami dziecka nowych praw i obowiązków, uświadamiano współodpowiedzialność za wychowanie potomstwa (Zabrodzka, 1983a, s. III; 1983b, s. III; 1983c, s. III). Podkreślano, że obowiązki związane z wychowaniem dziecka powinny być realizowane niezależnie od tego, czy rodzice pozostają w formalnym związku, czy też nie. Bardzo mocno akcentowano fakt, iż obowiązek rodzicielski trwa przez całe życie. W dodatku zamieszczano rady dla przyszłych bądź młodych rodziców uwzględniające porady medyczne, psychologiczne i pedagogiczne na temat niemowląt. Czasopismo zwracało uwagę, iż młodych Polaków należy uświadamiać, że pierwszy rok życia dziecka musi nieść rezygnację z rozrywek i przyjemności na rzecz jego rozwoju. Wielu autorów podkreślało, że narodziny pierwszego dziecka są „szkołą życia”, a także „najlepszym sprawdzianem dojrzałości do pełnienia funkcji rodzicielskich” (Witczak, 1985a, s. I-II; 1985b, s. III; Kłyszewski, 1985, s. II). W czasopiśmie omawiano zagadnienia związane z dojrzałością społeczną, zwracano uwagę, że kobiety dojrzałe społecznie nie obciążają konsekwencjami swoich zachowań społeczeństwa. Andrzej Jaczewski zachęcał do rozsądnych i dojrzałych zachowań seksualnych, przestrzegając przed ich skutkami (1989, s. I, IV). Periodyk zawierał treści, które budziły refleksję czytelniczek nad ciążą, szczególnie tą nieplanowaną i niechcianą. Na łamach dodatku poruszano problemy aktualne, wpisujące się w dyskusję społeczną rozpoczętą już dużo wcześniej, od 1965 roku, kiedy to pojawił się akt prawny warunkujący dopuszczalność przerywania ciąży.

W dodatku dzielono się doświadczeniami, wskazywano na niebezpieczeństwo i szkodliwość zabiegu. Odwoływano się w tekstach do sumienia i moralności kobiet, które planowały usunięcie ciąży, zachęcano panie do utrzymywania ciąży, wskazując, iż jest to bezpieczniejsze rozwiązanie dla ich zdrowia. Przestrzegano młode Polki przed konsekwencjami, prezentując powikłania natury medycznej i psychicznej (Jędryka, 1988, s. I; Jędryka, 1989, s. III). Wielokrotnie podkreślano, iż nieplanowana ciąża u nastolatek – osób nieprzygotowanych psychicznie i ekonomicznie do roli rodziców – pociągała za sobą konsekwencje prawne związane z koniecznością uzyskania odpowiedniej zgody wydawanej przez sąd na zawarcie związku małżeńskiego. Zazwyczaj związane było to z faktem, że przyszli rodzice nie osiągnęli wymaganego wieku matrymonialnego. Podkreślano, że małżeństwa „przymusowe”, zawierane przez osoby społecznie i psychicznie niedojrzałe do rodzicielstwa, nieposiadające zaplecza finansowego ani kwalifikacji zawodowych, nie należą do związków trwałych, udanych i szczęśliwych (Dąbrowska-Caban, 1982a, s. III). W ten sposób uświadamiano, jak ważne jest przygotowanie do odpowiedzialnego życia seksualnego młodego pokolenia.

Zagadnienia, wokół których równocześnie koncentrowano uwagę, dotyczyły rozpadu rodziny, rozwodu oraz rodzin zrekonstruowanych. Prezentowano i omawiano przykłady, tak aby opiekunowie mogli rzetelnie przedstawić sytuację, w której ich wychowankowie mogą znaleźć się, gdy ich związek zakończy się niepowodzeniem. W „Edukacji Rodzinnej” prezentowano przyczyny mogące doprowadzić do rozpadu związku. Ponadto przytaczano wiele przykładów opisujących małżeństwa, które przestały pielęgnować swój związek, między którymi brakowało bliskości, w których nastąpiła zdrada jednego z małżonków bądź brak współżycia i kontaktów erotycznych, co spowodowało oddalenie się od siebie i decyzję o rozstaniu. Zobrazowanie przyczyn rozpadów małżeństw i opis konsekwencji spełniały funkcję profilaktyczną, pokazując, jakie zagrożenia mogą spotkać małżeństwa i co może stać się bodźcem do rozpadu związku. Ponadto tłumaczono czytelnikom funkcjonowanie rodziny zrekonstruowanej, przedstawiając jej różne typy (Kowcz, 1989, s. I-III). W materiałach zamieszczano porady dla macoch i ojczymów, którzy podejmowali trud wejścia w nową rodzinę, nakłaniało czytelników do postawy życzliwości, cierpliwości i samozaparcia w podejmowanych działaniach (Witczak, 1983, s. II; 1988, s. II-III). Na łamach czasopisma przestrzegano osoby powtórnie zakładające rodziny, wskazywano, że rozwód oraz opuszczenie domu mogą skutkować pojawieniem się licznych problemów w nowym związku (Giuricz, 1988, s. IV; Wasilkowska, 1988c, s. I). Omawiano zagadnienia związane z obowiązkiem alimentacyjnym między rozwiedzionymi małżonkami oraz ich wpływ na stosunki majątkowo-prawne nowej rodziny. Publikowane artykuły budziły refleksję nad istotą rozwodu i jego skutkami. Ukazanie trudniej sytuacji rodzin zrekonstruowanych skłaniało do ponownego przemyślenia decyzji życiowych. Pokazywano wychowawcom i rodzicom, jak ważne jest przygotowanie młodego pokolenia do pełnienia nowych ról, które może ochronić ich od problemów i rozczarowań w przyszłości.

Jednym ze stałych elementów dodatku były serie materiałów poświęcone konkretnym zagadnieniom, prowadzone przez grono specjalistów. Każdy publikowany materiał był dla rodziców i nauczycieli skarbnicą wiedzy. Do najczęściej występujących cykli należały: „Za Granicy”, „Z Badań”, „Prawo”. Treści wymienionych serii koncentrowano wokół spraw rodzinnych. W cyklu „Za Granicy” przekazywano informacje, tłumacząc fragmenty zagranicznych czasopism, prezentowano w nim: sytuację rodzin żyjących w innych kra-

jach, problemy związane z pełnieniem ról rodzinnych, zagadnienia dotyczące życia seksualnego oraz rodziny zrekonstruowanej¹³. Materiały z cyklu „Z Badań” prezentowały aktualnie podejmowane badania skoncentrowane na tematyce rodzinnej, należały do nich teksty między innymi dotyczące tematyki: nieformalnych związków (Zdc, 1982, s. III), postaw młodych małżonków wobec siebie (Dąbrowska-Caban, 1983, s. III), więzi uczuciowych chłopców i dziewcząt z ojcami (Dwunastolatków... , 1982, s. III), konfliktów rodzinnych (Okoń, 1983, s. I), funkcjonowania seksualnego jednostki w małżeństwie (Beisert, 1983, s. III) oraz działalności Polek w 1983 roku (Macierzyństwo... , 1983, s. IV). Natomiast cykl „Prawo” przedstawiał aspekty prawne małżeństwa, omawiał czynności przygotowawcze do formalnego zawarcia związku małżeńskiego, w tym przeszkody do jego ustanowienia, ponadto przytaczano prawa i obowiązki określone w „Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym” (Wasilkowska, 1988a, s. I-IV; 1988b, s. I-IV).

Zespół redakcyjny „Edukacji Rodzinnej” od pierwszego numeru złożony był z grona znanych psychologów, terapeutów i specjalistów. Z kilkudziesięciu autorów zamieszczających materiały w dodatku zaprezentowani zostaną nieliczni. Należąc będą do nich prowadzący własne cykle bądź publikujący teksty skoncentrowane wokół stałej tematyki.

Prezentację autorów rozpocznie inicjatorka „Edukacji Rodzinnej” Zofia Dąbrowska-Caban, dziennikarka specjalizująca się w problematyce rodzinnej. Autorka artykułów w „Świecie Młodych”, „Płomieniach”, przez wiele lat kierowała naukowym czasopismem „Problemy Rodziny”. W 2002 roku utworzyła własne wydawnictwo pod nazwą „Małżeństwo i Rodzina” oraz niezależny kwartalnik naukowy pod tym samym tytułem. Była długoletnią redaktorką naczelną czasopisma „Rodzina i Szkoła” (www.malzenstwoirodzina.republika.pl, 15.05.2017). Cykl „Zza Granicy” przygotowywała Hanna Bocheńska zajmująca się wychowaniem i problemami rodzinnej edukacji na świecie. Z kolei Zuzanna Celmer, licencjonowana terapeutka, autorka książek o tematyce małżeńskiej, społecznej i rodzinnej publikowała artykuły związane ze sprawami życia rodzinnego i małżeńskiego. O rozwodach najczęściej pisał Lechosław Gapik – psychoterapeuta, seksuolog, były Prezes Polskiego Towarzystwa Terapeutycznego (www.nauka-polska.pl, 15.05.2017). W „Edukacji Rodzinnej” o zagadnieniach związanych z życiem seksualnym publikował Zbigniew Kazimierz Lew-Starowicz – psychiatra, seksuolog, profesor nauk medycznych, wykładowca na wydziałach psychologicznych wielu uczelni, wieloletni krajowy konsultant seksuologii (www.znak.com.pl/autor/Zbigniew-Lew-Starowicz, 15.05.2017). W cyklu poświęconym wychowaniu w rodzinie treści prezentował Heliodor Muszyński – pedagog i psycholog społeczny (www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/Muszynski-Heliodor-Antoni, 15.05.2017). Zofia Wasilkowska na łamach miesięcznika publikowała artykuły związane z prawem rodzinnym. Autorka w latach 1948-1955 i 1958-1981 pełniła funkcję sędziego Sądu Najwyższego, a w latach 1956-1957 piastowała stanowisko Ministra Sprawiedliwości (Lityński, Fiedorczyk, Maksimiuk, 2012, s. 400). Kolejną osobą z grona autorów „Edukacji Rodzinnej” była Irma Wieczorkowska-Bednarek – członkini Warszawskiego Oddziału Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, zajmująca się tematyką związaną z życiem rodzinnym i wychowaniem potomstwa.

¹³ Do zagranicznych czasopism cytowanych na łamach dodatku należały: „The People”, „The Times”, „Family Circle”, „Newweek”, „Die Zeit”, „Guardian”, „Elternhaus und Schule”, „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, „Sputnik”.

Na temat zagadnień ojcostwa i spraw małżeńskich często głos zabierał Jerzy Witczak, pełniący funkcję sekretarza generalnego Polskiego Towarzystwa Planowania Rodziny.

Jak mawiała Michalina Wisłocka, znany seksuolog: „Miłość, łącząca dwoje kochanków, nie pojawia się nagle »z niczego«, ale jest konsekwencją całego życia ludzkiego. Nieomalże od okresu płodowego wszystkie doświadczenia uczuciowe rzutują na ostateczny kształt miłości w wieku dojrzałym” (2016, s. 21). Aby młodzież mogła budować „z czegoś”, środowisko szkolne i rodzinne musiało połączyć siły w trudzie wychowania młodego pokolenia. W tym poważnym zadaniu wsparciem i pomocą była „Edukacja Rodzinna”, stanowiąc źródło wiedzy o życiu rodzinnym i seksualnym. Publikowane treści przedstawiały szanse, zagrożenia, wyzwania i problemy rodzin, pokazując, że droga do miłości i rodzicielstwa jest długa, a jej szczęśliwe zakończenie jest wynikiem zdobytej wiedzy, świadomych decyzji i ciężkiej pracy każdego z partnerów. Z połączenia własnych doświadczeń i lektury czasopisma rodzice, wychowawcy, a także prowadzący zajęcia przysposobienia do życia w rodzinie wprowadzali młode pokolenie do rodzicielstwa i macierzyństwa.

Bibliografia

- 30 lat z rodziną (1987). *Edukacja Rodzinna*, 12, IV.
- Adresy Poradni Przedmałżeńskiej i Rodzinnych Towarzystwa Rozwoju Rodziny (1982). *Edukacja Rodzinna*, 7, IV.
- Beisert M. (1983). Seks w małżeństwie. *Edukacja Rodzinna*, 10, III.
- Bondyra H. (1986). Przygotowanie dzieci i młodzieży do ról małżeńskich i rodzicielskich w pracy wychowawczej szkoły. *Edukacja Rodzinna*, 9, I, IV.
- Bykowska-Pietrzykowska I. (1988a). O podręczniku „Przysposobienia do życia w rodzinie”. *Edukacja Rodzinna*, 1, IV.
- Bykowska-Pietrzykowska I. (1988b). Awangarda. *Edukacja Rodzinna*, 9, I.
- Bykowska-Pietrzykowska I. (1989a). Osobowość nauczyciela „Przysposobienie do życia w rodzinie” – teoria i praktyka. *Edukacja Rodzinna*, 1, IV.
- Bykowska-Pietrzykowska I. (1989b). Program szkolenia nauczycieli „Przysposobienia do życia w rodzinie”. *Edukacja Rodzinna*, 3, II-III.
- Celmer Z. (1983a). Istota dojrzewania i dorastania. *Edukacja Rodzinna*, 4, III.
- Celmer Z. (1983b). Poznawanie siebie, samoocena i ocena innych. *Edukacja Rodzinna*, 5, IV.
- Celmer Z. (1983c). Praca nad sobą. *Edukacja Rodzinna*, 6, IV.
- Celmer Z. (1983d). Plany życiowe i ich realność. *Edukacja Rodzinna*, 7, IV.
- Celmer Z. (1983e). Własny styl życia. *Edukacja Rodzinna*, 9, III.
- Celmer Z. (1983f). Jak nas widzą? *Edukacja Rodzinna*, 11, III.
- Co decyduje o tym, że trwają w małżeństwie (1982). *Edukacja Rodzinna*, 7, II.
- Czego od męża oczekuje żona, a czego mąż od żony? (1989). *Edukacja Rodzinna*, 10, I-IV.
- Czy jesteście udaną parą? (1989). *Edukacja Rodzinna*, 4, II.

- Czym jest „wychowanie seksualne” (1987). *Edukacja Rodzinna*, 8, IV.
- Dąbrowska-Caban Z. (1982a). Na temat „małżeństw przymusowych” szczypta optymizmu. *Edukacja Rodzinna*, 5, III.
- Dąbrowska-Caban Z. (1982b). Postawy małżonków wobec siebie. *Edukacja Rodzinna*, 7, III.
- Dąbrowska-Caban Z. (1983). Postawy małżonków wobec siebie. *Edukacja Rodzinna*, 7, III.
- Dwie recepty na udane małżeństwo (1989). *Edukacja Rodzinna*, 6, IV.
- Dwunastolatków więź z ojcem (1982). *Edukacja Rodzinna*, 2, III.
- Dziennik Ustaw 1956 nr 12 poz. 61. Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.
- Dziennik Ustaw 1956 nr 12 poz. 63, art. 31 ust. 2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli.
- Giuric A. (1988). Problemy rodzicielskie w małżeństwach powtórnych. *Edukacja Rodzinna*, 5, IV.
- Godlewski J. (1987). Rola informacji i kształtowanie postaw w wychowaniu seksualnym. *Edukacja Rodzinna*, 4, III.
- Jaczewski A. (1989). O dojrzewaniu chłopców i dziewcząt. *Edukacja Rodzinna*, 11, I i IV.
- Jarowiecki J. (1985-1986). Powstanie i rozwój czasopism pedagogicznych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na tle tradycji: (zarys problematyki). *Kwartalnik Historii Prasy Polskiej*, 24/1, 91-110.
- Jędryka R. (1988). O szkodliwości przerywania ciąży. *Edukacja Rodzinna*, 1, I.
- Jędryka R. (1989). O szkodliwości przerywania ciąży. *Edukacja Rodzinna*, 6, III.
- Karpowicz R. (1983). Familytika. *Edukacja Rodzinna*, 3, I.
- Kłyszewski K. (1985). Blaski i cienie pierwszych narodzin. *Edukacja Rodzinna*, 12, II.
- Kowcz B. (1989). Cóż to znaczy „rodzina zrekonstruowana”. *Edukacja Rodzinna*, 7-8, I-III.
- Lew-Starowicz Z.K. (1986). Współżycie seksualne w małżeństwie. *Edukacja Rodzinna*, 11, II i III.
- Lew-Starowicz Z.K. (1988). *Edukacja Rodzinna*, 1, I-II.
- Lew-Starowicz Z.K. (1989). O lękach seksualnych ludzi młodych. *Edukacja Rodzinna*, 11, II.
- Lityński A., Fiedorczyk P., Maksimiuk D. (2012). Jeszcze w sprawie sekcji tajnych w sądownictwie polskim w latach pięćdziesiątych XX wieku. *Miscellanea Historico – Iuridica*, 400.
- Macierzyństwo pod lupą (1983). *Edukacja Rodzinna*, 9, IV.
- Major Z. (1985). Postawa ufniej uległości. *Edukacja Rodzinna*, 5, IV.
- Makowska J. (1989). Być kobietą, być mężczyzną. *Edukacja Rodzinna*, 4, I-II, IV.
- Markowska A. (1987). Mężczyźni a planowanie rodziny. *Edukacja Rodzinna*, 6, III.
- Metoda owulacji Billingsów (1989). *Edukacja Rodzinna*, 6, II.
- Michałowski S. (1985). Etapy wychowania rodzinnego. *Edukacja Rodzinna*, 1, I.
- Muszyński H. (1983a). Ślepe mechanizmy. *Edukacja Rodzinna*, 8, II.
- Muszyński H. (1983b). Spoivo. *Edukacja Rodzinna*, 11, II.
- Muszyński H. (1983c). Swoisty teatr, wychowanie w rodzinie. *Edukacja Rodzinna*, 9, II.
- Okoń Z. (1983). Strefy konfliktów małżeńskich w rodzinach robotniczych. *Edukacja Rodzinna*, 10, I.

- Paszkowska-Rogacz A., Poraj G. (1989). O kontaktach wzajemnych w małżeństwie. *Edukacja Rodzinna*, 6, II-III.
- Rodzina i Szkoła* (1989), 12, 2-3.
- Rostowski J. (1987). Powiedz mi, jak układa się współzycie małżeńskie Twoich rodziców, a powiem Ci, kim jesteś... *Edukacja Rodzinna*, 8, II-III.
- Skandal? Czyli o książce pełniącej obowiązki podręcznika do przedmiotu „Przysposobienie do życia w rodzinie” (1987). *Edukacja Rodzinna*, 12, I-IV.
- Sobczak L. (1982). Trafny dobór współmałżonka. *Edukacja Rodzinna*, 3, I.
- Sokołowska-Rucińska W. (1983). Poradnictwo młodzieżowe. *Edukacja Rodzinna*, 9, II.
- Szałankiewicz M., Tobiasiewicz Z. (1982). W trosce o małżeństwo najmłodsze. *Edukacja Rodzinna*, 5, I, IV.
- Towarzystwo Rozwoju Rodziny oferuje pomoc (1989). *Edukacja Rodzinna*, 7-8, IV.
- Trobisch I. (1986). Ars Amandi, czyli sztuka kochania. *Edukacja Rodzinna*, 3, II-IV.
- Urbański R. (1983). Szacunek dla uczuć światopoglądowych i egzystencjalnych. *Edukacja Rodzinna*, 8, III.
- Wasilkowska Z. (1988a). Małżeństwo w świetle prawa. Część 1. *Edukacja Rodzinna*, 2, I-IV.
- Wasilkowska Z. (1988b). Małżeństwo w świetle prawa. Część 2. *Edukacja Rodzinna*, 3, I-IV.
- Wasilkowska Z. (1988c). Pojęcie rodziny zrekonstruowana. *Edukacja Rodzinna*, 5, I.
- Wieczorkowska-Bednarek I. (1983a). Postępowanie z dzieckiem i zachowanie własnego autorytetu. *Edukacja Rodzinna*, 3, IV.
- Wieczorkowska-Bednarek I. (1983b). Wszystkiego najlepszego. *Edukacja Rodzinna*, 4, II.
- Wieczorkowska-Bednarek I. (1983c). Wybór. *Edukacja Rodzinna*, 5, III.
- Wisłocka M. (2016). *Sztuka kochania*. Warszawa: Agora.
- Witczak J. (1983). Ojczymostwo. *Edukacja Rodzinna*, 6, II.
- Witczak J. (1985a). Nie tylko dla ojców. *Edukacja Rodzinna*, 4, I-II.
- Witczak J. (1985b). Nie tylko dla ojców. *Edukacja Rodzinna*, 6, III.
- Witczak J. (1986a). O chodzeniu „na golasa”. *Edukacja Rodzinna*, 5, III.
- Witczak J. (1986b). Kiedy mieć dzieci. *Edukacja Rodzinna*, 2, I, II.
- Witczak J. (1988). Ojczym też człowiek. *Edukacja Rodzinna*, 6, II-III.
- Witczak J. (1989). Jak się dobrać w małżeństwie? *Edukacja Rodzinna*, 4, III.
- Witczak J. (1989). *Rodzina i Szkoła*, 12, 12.
- Zabrodzka H. (1983a). Prawa i obowiązki rodziców. *Edukacja Rodzinna*, 5, III.
- Zabrodzka H. (1983b). Prawa i obowiązki rodziców. *Edukacja Rodzinna*, 7, III.
- Zabrodzka H. (1983c). Prawa i obowiązki rodziców. *Edukacja Rodzinna*, 8, III.
- Zdc (1982). Kohabitacja cóż to takiego? *Edukacja Rodzinna*, 10, III.

Źródła internetowe

www.znak.com.pl/autor/Zbigniew-Lew-Starowicz, 15.05.2017

www.nauka-polska.pl, 15.05.2017

www.malzenstwoirodzina.republika.pl, 15.05.2017

www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/Muszynski-Heliodor-Antoni, 15.05.2017

Summary

**Educating to parental maturity in the supplement "Family Education"
to the monthly magazine "Family and School" in 1982-1989**

This article presents educational activities undertaken in the magazine "Family and School" addressed to parents and educators. One of the most important was the publication of the supplement entitled "Family Education" between 1982 and 1989, which showed issues related to family life and parenthood.

The content was support and help for parents and educators, who prepared the young generation of Poles for family life. Moreover those articles provided inspiration for conducting classes and conversations on difficult, often embarrassing topics. The articles discussed issues related to preparation of young people to marriage, performing the role of the father and the mother, understanding personal sexual needs.

The "Family Education" highlighted demeanours that were shown, as a source of opportunities and threats for young people, in reaching maturity in marriage and family relations.

Keywords: periodical press of the 20th century, periodical "Family and School", parental maturity, preparation for marriage